

Rapport

Transactie en voorwaardelijk sepot; lood OM oud ijzer?1 Rapport over een klacht over het arrondissementsparket Amsterdam Bestuursorgaan: de minister van Veiligheid en Justitie
Rapportnummer: 2011/242

Datum: 10 augustus 2011

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de officier van justitie te Amsterdam hem tussen 24 december 2008 en 19 januari 2009 mondeling een voorstel tot schadebemiddeling heeft gedaan ter voorkoming van strafvervolging, zonder hem erop te wijzen wat hiervan de consequenties voor hem waren.

Verzoeker klaagt er tevens over dat de hoofdofficier van justitie te Amsterdam op 17 mei 2010 het standpunt heeft ingenomen dat de politie zorgvuldig onderzoek heeft gedaan naar het voorval op 24 december 2008.

Feiten en visies

Wat is er gebeurd?

Het was de dag voor kerst. Verzoekers echtgenote had boodschappen gehaald en stond deze voor de garagedeur van hun woning uit te laden. Nadat zij klaar was, had zij de achterklep dichtgedaan en stapte zij weer in haar auto. De auto die achter haar had staan wachten, trok op, in de veronderstelling dat de vrouw zou doorrijden. Toen bleek dat zij achteruit wilde rijden, toeterde hij om een aanrijding te voorkomen. Er ontstond een woordenwisseling tussen hen beiden, die zo luid klonk dat verzoeker naar beneden kwam om poolshoogte te nemen. Hij vond de situatie op een gegeven moment zo dreigend dat hij de garage is ingelopen, een softbalknuppel heeft gepakt en daarmee de ruit van het rechter voorportier van de auto van de man heeft ingeslagen. Hij zag dit als enige mogelijkheid om de man tot bedaren te brengen.

De politie kwam ter plaatse, nadat beide partijen de politie hadden gebeld. Verzoeker werd aangehouden wegens vernieling. De bestuurder van de auto werd niet aangehouden.

De zaak is geëindigd met een beleidssepot, code 70. Deze code houdt in dat de verhouding tot de benadeelde is geregeld. In dit geval is dat ingevuld door het betalen van de schade aan de auto door verzoeker.

Daaraan voorafgaand was verzoeker gebeld door een schadebemiddelaarster van het Openbaar Ministerie met de vraag of hij bereid was de schade aan de auto te vergoeden. De officier van justitie was namelijk van plan de zaak af te doen met een transactie met als voorwaarde dat verzoeker de schade aan de benadeelde zou vergoeden. Toen verzoeker dit hoorde, maakte hij de parketmedewerkster meteen duidelijk dat hij geen transactie op zijn documentatie wilde hebben staan, omdat dit nadelige consequenties voor zijn werk

zou hebben. De parketmedewerkster zegde daarop toe dat zij hierover zou overleggen met de beoordelaar van de strafzaak. Het resultaat van dit overleg was dat de zaak zou worden geseponeerd, onder de voorwaarde dat verzoeker binnen een maand de schade aan de benadeelde zou voldoen. Zo is geschied.

Verzoeker kwam er vervolgens achter dat ook een voorwaardelijk sepot op zijn documentatie komt te staan. Dit is eveneens nadelig voor zijn werk. Hij verzocht de hoofdofficier van justitie om de sepotcode te wijzigen naar 01, ten onrechte als verdachte aangemerkt, of een ander technisch sepot. Een technisch sepot is gunstiger dan een beleidssepot, omdat dat laatste impliceert dat de zaak bewijsbaar is, maar dat er om opportuniteitsredenen voor is gekozen de zaak niet voor de rechter te brengen. Volgens verzoeker heeft hij gehandeld uit noodweer, of noodweer-exces. De hoofdofficier van justitie ging niet mee met verzoekers standpunt en handhaafde sepotcode 70.

Daarnaast verbaasde verzoeker zich erover dat er tegen de bestuurder van de auto geen juridische stappen waren ondernomen. Deze had tenslotte zijn echtgenote bedreigd, wat de reden was dat hij de softbalknuppel ter hand had genomen. Hij vond dat het onderzoek van de politie niet volledig was geweest.

Ook hier reageerde de hoofdofficier van justitie op. Hij stelde dat zowel verzoeker als zijn echtgenote door de politie waren gehoord. Verzoeker had erkend dat hij de autoruit had vernield en zijn echtgenote had over de gang van zaken verteld. Zij had geen aangifte tegen de man gedaan. Had zij dat gedaan, dan was ook gekeken naar de antecedenten van die bestuurder, zoals verzoeker graag had gezien. Daar was nu geen noodzaak voor geweest. Zijn oordeel was dat het onderzoek niet onzorgvuldig was geweest.

Verzoeker wendde zich vervolgens tot de Nationale ombudsman.

Het voorwaardelijk sepot

Wat is de visie van verzoeker?

Verzoeker is van mening dat hij beter geïnformeerd had moeten worden over de consequenties van een voorwaardelijk sepot. Hij had aangegeven dat hij geen transactie op zijn justitiële documentatie wilde, omdat dat nadelig was voor zijn werk. En nu was er in plaats daarvan gekozen voor een voorwaardelijk sepot, wat eveneens op zijn documentatie kwam en dezelfde consequenties had als een transactie. Hij was ervan uitgegaan dat een voorwaardelijk sepot niet dezelfde vergaande gevolgen zou hebben, en omdat hij hier niet over was geïnformeerd, was hij met het voorstel om de schade te betalen akkoord gegaan. Hij had liever gezien dat de parketmedewerkster hem had verteld wat een voorwaardelijk sepot met zich meebrengt. Dan had hij ervoor kunnen kiezen de schade niet te betalen, zodat de zaak voor de rechter gebracht had kunnen worden. Daar had hij dan zijn verhaal kunnen doen; kunnen aantonen dat hij uit noodweer had

gehandeld. Deze mogelijkheid was hem nu ontnomen.

Wat is de visie van de minister?

De minister van Veiligheid en Justitie, aan wie deze klacht door de Nationale ombudsman werd voorgelegd, reageerde op de klacht van verzoeker over het verstrekken van informatie over de gevolgen van het voorwaardelijk sepot.

De beoordelaar van de zaak had destijds geoordeeld dat verzoeker schuldig was aan het strafbare feit en dat hij hiervoor vervolgd moest worden. Verzoeker had koste wat het kost willen voorkomen dat hij een transactie zou krijgen, omdat hij een dergelijke aantekening op zijn documentatie niet kon gebruiken in verband met zijn werkzaamheden. Hij had de parketmedewerkster gevraagd wat de mogelijkheden waren. Zij heeft er toen voor kunnen zorgen dat de beoordelaar de transactie omzette naar een voorwaardelijk sepot. Zij heeft met klem ontkend dat zij verzoeker zou hebben voorgehouden dat de sepotbeslissing niet op zijn justitiële documentatie zou worden bijgeschreven. Zij heeft hem ook uitgelegd wat de sepotcode die aan hem werd opgelegd inhield. Of zij hem had meegedeeld dat dit sepotcode 70 was, kon zij zich niet meer herinneren.

De minister vervolgde zijn brief met de opmerking dat hij het spijtig vond dat verzoeker aan de afspraak die hij met de parketmedewerkster had gemaakt, de verwachting had ontleend dat hij geen aantekening zou krijgen in zijn justitiële documentatie. Maar, zo stelde hij, dat was geheel niet toe te rekenen aan de uitleg en de handelingen van de parketmedewerkster. Zij verkeerde in de veronderstelling verzoeker een dienst te bewijzen door ervoor te zorgen dat de zaak niet werd geregistreerd met een transactie. Dat was immers waarvan verzoeker stellig had aangegeven dat hij hiervan hinder zou kunnen ondervinden bij zijn werkzaamheden.

Overigens was de minister van oordeel dat verzoeker, ook zonder de toelichting van de parketmedewerkster, er rekening mee had moeten houden dat zijn handelen strafrechtelijke consequenties zou kunnen hebben voor zijn strafblad.

De minister acht de klacht ongegrond. Hij is niet van oordeel dat het Openbaar Ministerie, en in het bijzonder de medewerkster, onzorgvuldig had gehandeld jegens verzoeker.

Het onderzoek

Wat is de visie van verzoeker?

Verzoeker stelt zich op het standpunt dat het Openbaar Ministerie een plicht tot onderzoek heeft wanneer een misdrijf wordt gemeld. Volgens verzoeker bevatte de informatie die hij had verschaft toen hij werd aangehouden, grond genoeg om nader onderzoek in te stellen naar het gedrag van de bestuurder van de auto. Daarnaast was zijn echtgenote een

belangrijke getuige en slachtoffer. Zij was in zijn ogen niet serieus gehoord. In ieder geval was haar getuigenis niet adequaat gebruikt. De politie en het Openbaar Ministerie waren tekortgeschoten in hun plicht tot waarheidsvinding. Het onderzoek was eenzijdig en verwerpelijk, aldus verzoeker. Hij stelde dat als de politie een zaak onderzoekt, zij dit van alle kanten dient te doen. Dit betekent dat ook de rol van de bestuurder van de andere auto onder de loep genomen had moeten worden. Het onderzoek had zich toegespitst op de eigenlijke vernieling door verzoeker. Wat er aan de vernieling vooraf ging en waarom verzoeker tot dit strafbare feit overging, is in zijn ogen onvoldoende onderzocht. De hoofdofficier van justitie kon daarom niet het standpunt innemen dat de politie het onderzoek zorgvuldig had gedaan.

Wat is de visie van de minister?

De minister sloot zich in zijn oordeel aan bij het eerder door de hoofdofficier van justitie ingenomen standpunt. Het politieonderzoek was in zijn ogen niet onzorgvuldig geweest. Alle partijen die bij het voorval betrokken zijn geweest, dat wil zeggen de aangever, verzoeker, zijn echtgenote als getuige en ten minste één ooggetuige zijn door de politie ter plaatse gehoord. Daarbij is ook ter sprake gekomen dat verzoeker meende dat hij uit noodweer had gehandeld. De belangrijkste omstandigheden zijn aldus meegenomen in het politieonderzoek. De politie had daarbij, zijns inziens, op goede gronden besloten dat het onderzoek zich verder zou richten op verzoeker als verdachte. Er was geen aanleiding om het onderzoek uit te breiden. Dat de omstandigheden uiteindelijk niet zo zijn gewogen als door verzoeker werd gewenst, doet niet af aan de volledigheid van het onderzoek, aldus de minister. Hij acht de klacht ongegrond.

Wat staat er in de processen-verbaal?

De ooggetuige

In het eerste proces-verbaal van bevindingen, opgemaakt door de ter plaatse gekomen motoragent, staat dat een ooggetuige tegenover hem heeft verklaard dat hij zojuist getuige was geweest van het vernielen van een autoraam.

In het tweede proces-verbaal van bevindingen dat is opgemaakt door twee andere politieambtenaren die ter plaatse waren gekomen, staat een verklaring van de ooggetuige opgenomen. Hij heeft het volgende verklaard: "Ik zag dat er twee auto's vlak achter elkaar op de gracht stonden. Ik zag dat een man en een vrouw een woordenwisseling hadden. Ik zag dat er een man bij kwam. Ik zag dat deze man uit het niets naar binnen liep en terugkwam met een honkbalknuppel. Ik zag dat deze man met de honkbalknuppel de ruit van een van de auto's insloeg."

De bestuurder van de andere auto

In het eerste en tweede proces-verbaal van bevindingen en in het proces-verbaal van aangifte komt steeds een verhaal met dezelfde strekking naar voren uit de mond van de bestuurder van de andere auto. Er was een woordenwisseling ontstaan tussen de echtgenote van verzoeker en de bestuurder van de andere auto over het inparkeren door de echtgenote. Hierbij waren scheldwoorden gebruikt en had de echtgenote van verzoeker het portier van zijn auto met kracht dichtgegooid. Verzoeker was op een gegeven moment ter plaatse verschenen. Ook hij zou een autoportier hebben geopend en met kracht hebben dichtgegooid. De bestuurder was daarna uitgestapt en is er over en weer nog wat geroepen. Hierna was verzoeker de garage ingelopen. Hij was met een honkbalknuppel naar buiten gekomen en was op hem af komen lopen. De bestuurder dacht dat verzoeker hem wat aan wilde doen. Vervolgens zag hij hoe verzoeker met de honkbalknuppel de ruit van het rechter voorportier insloeg.

De echtgenote

Ook zij verklaarde in het eerste proces-verbaal van bevindingen dat er onenigheid was ontstaan over het inparkeren. Zij had de auto achter haar gemaand om naar achteren te rijden in de veronderstelling dat de bestuurder haar handgebaar zou begrijpen. De bestuurder was uitgestapt en was heel dichtbij haar komen staan en was boos gaan schreeuwen. Zij had niet alles wat hij zei begrepen. Wel een aantal expliciete scheldwoorden relaterend aan het oudste beroep ter wereld. Zij wist niet of hij haar had bedreigd.

Verzoeker

In het eerste proces-verbaal van bevindingen en in het proces-verbaal van verhoor van verdachte heeft verzoeker toegelicht waarom hij de autoruit met een knuppel heeft ingeslagen. Dit was volgens hem de enige manier om de bestuurder van de andere auto onder controle te krijgen. Hij vond dat de man zich bedreigend opstelde naar zijn echtgenote toe. De man ging tekeer tegen zijn echtgenote en liep naar haar toe. Hij wilde dat de man stopte met zijn gedrag. Daarom besloot hij een interventie te ondernemen om erger te voorkomen. Hij was de garage ingelopen om de kleine softbalknuppel van zijn dochtertje te pakken. Daarmee heeft hij de voorruit van de passagierszijde ingeslagen. Daarna was het stil en schold de man hun niet meer uit en bemoeide hij zich niet meer met zijn vrouw.

Aan het slot van zijn verhoor heeft verzoeker opgemerkt dat hij de schade wilde betalen en dat hij had gehandeld uit noodweer.

Motivering van het oordeel

Het voorwaardelijk sepot

Waaraan toetst de Nationale ombudsman?

De Nationale ombudsman toetst de klacht over het voorwaardelijk sepot aan het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking. Dit vereiste brengt met zich mee dat overheidsinstanties burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien. Dit betekent dat een overheidsinstantie die de burger confronteert met een beschuldiging van een strafbaar feit en vraagt om betaling van een (boete)bedrag, deze de burger goed informeert over diens positie, over de opties die hij als verdachte heeft en over de consequenties van een keuze voor de ene of de andere beslissing.

Hoe luidt het oordeel?

Een maand na het voorval, krijgt verzoeker een telefoontje van de parketmedewerkster. Hij krijgt te horen dat de officier van justitie van plan is om zijn zaak met een transactievoorstel af te doen met als (enige) voorwaarde het vergoeden van de schade. Verzoeker realiseert zich dat het accepteren van een transactievoorstel nadelige gevolgen kan hebben voor zijn werkzaamheden. Hij deelt zijn zorg over zijn mogelijke 'strafblad' met de parketmedewerkster en stelt haar de vraag wat zijn mogelijkheden zijn. Zij voert overleg met de beoordelaar van de strafzaak en laat verzoeker weten dat de zaak nu zal worden afgedaan met een voorwaardelijk sepot.

De vraag die bij de Nationale ombudsman als eerste opkomt, is waarom als alternatief voor het transactievoorstel voor deze wijze van afdoening is gekozen? Is verzoeker hiermee beter af? Nee. Immers, een voorwaardelijk sepot wordt ook vastgelegd in de justitiële documentatie. Dit kan evenzeer consequenties hebben voor de werkzaamheden van verzoeker. En dat is nu juist wat hij wilde voorkomen.

De Nationale ombudsman is, gezien de reactie van de minister, van oordeel dat het motief van verzoeker waarom hij geen transactievoorstel wilde accepteren bij de parketmedewerkster genoegzaam bekend is geweest: geen justitiële documentatie op zijn naam. De parketmedewerkster wist dus waar het verzoeker om te doen was, maar na overleg met de beoordelaar van de zaak is er een alternatief aangereikt, dat hetzelfde effect heeft als het transactievoorstel. De Nationale ombudsman acht het daarom onbegrijpelijk dat dit alternatief aan verzoeker is gepresenteerd. Verzoeker zou hiermee niets opschieten.

Daarbij is, op het moment dat verzoeker over het alternatief werd geïnformeerd, bovendien niet voldoende duidelijk gemaakt dat ook een voorwaardelijk sepot wordt gedocumenteerd. Immers, had verzoeker geweten dat ook een voorwaardelijk sepot wordt geregistreerd, dan was hij daar wel op aangeslagen. Nergens blijkt uit dat deze informatie daadwerkelijk is

verstrekt. De minister benadrukt alleen dat de parket-medewerkster niet heeft gezegd dat het níet op zijn justitiële documentatie zou worden bijgeschreven.

De tweede vraag die zich aandient, is waarom verzoeker er niet meteen al in het eerste gesprek op is gewezen dat hij zijn zaak bij de rechter zou kunnen laten voorkomen door het transactievoorstel niet te accepteren. Hij had dan de rechter ervan kunnen proberen te overtuigen dat hij uit noodweer had gehandeld. Deze kans had verzoeker graag gehad.

Wanneer het gaat om het nemen van beslissingen met verstreckende gevolgen, mag van een medewerker van een overheidsinstantie worden verwacht dat deze een burger uit zichzelf van die informatie voorziet die noodzakelijk is om een goede afweging te kunnen maken. Dit is des te belangrijker wanneer deze informatie mondeling wordt verstrekt en meteen een beslissing van de burger wordt verwacht. Wanneer zo'n voorstel schriftelijk wordt gedaan, is daar veelal een bijlage met informatie over zijn rechtspositie bijgevoegd en heeft een burger meer tijd om een goede afweging te maken.

De Nationale ombudsman kan gezien het bovenstaande niet anders concluderen dan dat de geboden oplossing ontoereikend was en de verstrekte informatie niet volledig was. Hiermee is door de medewerkers van het arrondissementsparket tekortgeschoten in het actief en adequaat informeren van verzoeker.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

De Nationale ombudsman merkt nog op dat met dit oordeel niet is gezegd dat een beroep op noodweer bij de rechter kans van slagen had gehad en of dit tot een voor verzoeker gunstiger documentatie had geleid. Immers de bereidheid van verzoeker om de schade te vergoeden zou voor de strafrechter wellicht moeilijk te rijmen zijn geweest met een beroep op noodweer.

Het onderzoek

Waaraan toetst de Nationale ombudsman?

Deze klacht over het onderzoek dat door de politie is verricht toetst de Nationale ombudsman aan het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving. Dit vereiste brengt met zich mee dat overheidsinstanties bij de voorbereiding van hun handelingen relevante informatie verwerven, zodat de beslissing om iemand aan te merken als verdachte en tot aanhouding over te gaan, weloverwogen wordt genomen.

Hoe luidt het oordeel?

Met betrekking tot het onderzoek is het volgende uit de stukken naar voren gekomen.

Uit de processen-verbaal blijkt dat de motoragent ter plaatse met alle betrokkenen, te weten verzoeker, diens echtgenote, de bestuurder van de andere auto en een getuige heeft gesproken. Hij heeft dus een eerste indruk gekregen van wat er was gebeurd op basis van informatie van vier verschillende betrokkenen. Ook blijkt dat de twee andere politieambtenaren ter plaatse met de getuige en de bestuurder van de andere auto hebben gesproken. Met de informatie die op dat moment bekend was, is de afweging gemaakt om over te gaan tot aanhouding van verzoeker wegens vernieling en is er niet voor gekozen ook de bestuurder van de andere auto aan te houden of zelfs maar als verdachte van bedreiging aan te merken.

De Nationale ombudsman acht deze afweging niet onbegrijpelijk. Bij deze conclusie spelen twee verklaringen een belangrijke rol.

Ten eerste is er de verklaring van de echtgenote die heeft gezegd: "Ik weet niet of hij mij heeft bedreigd." De echtgenote heeft de situatie blijkbaar niet als zo bedreigend ervaren dat zij (op dat moment) aangifte tegen de man heeft willen doen.

Ten tweede heeft de getuige verklaard dat verzoeker uit het niets naar binnen liep en terugkwam met een honkbalknuppel en dat hij daarmee de autoruit insloeg. Deze getuige had blijkbaar evenmin de overtuiging dat de situatie bedreigend was, anders had hij niet verklaard dat verzoeker vanuit het niets tot zijn actie overging.

Uit de informatie die ter plaatse was verzameld, kon de politie in de ogen van de Nationale ombudsman dan ook de conclusie trekken dat er niet voldoende aanwijzingen waren om de bestuurder ook als verdachte van een strafbaar feit aan te merken. De Nationale ombudsman kan verzoeker dan ook niet volgen in zijn visie dat de politie ter plaatse onvoldoende informatie heeft verzameld. De hoofdofficier van justitie kan dan ook gevolgd worden in zijn oordeel dat het politieonderzoek ter plaatse zorgvuldig is geweest. Er is dan ook niet gehandeld in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het arrondissementsparket Amsterdam is:

gegrond ten aanzien van het voorwaardelijk sepot, wegens schending van het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking;

niet gegrond ten aanzien van het politieonderzoek dat is verricht.

Achtergrond

Transactievoorstel

Artikel 74 van het Wetboek van Strafrecht

De officier van justitie kan voor de aanvang van de terechtzitting een of meer voorwaarden stellen ter voorkoming van de strafvervolgning wegens misdrijven, met uitzondering van die waarop naar de wettelijke omschrijving gevangenisstraf is gesteld van meer dan zes jaar, en wegens overtreding. Door voldoening aan die voorwaarden vervalt het recht tot strafvordering.

De volgende voorwaarden kunnen worden gesteld:

(...)

e. gehele of gedeeltelijke vergoeding van de door het strafbare feit veroorzaakte schade.

Voorwaardelijk sepot

Artikel 167 van het Wetboek van Strafvordering

Indien naar aanleiding van het instelde opsporingsonderzoek het openbaar ministerie van oordeel is dat vervolging moet plaats hebben, door het uitvaardigen van een strafbeschikking of anderszins, gaat het daartoe zoo spoedig mogelijk over.

Van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend. Het openbaar ministerie kan, onder het stellen van bepaalde voorwaarden, de beslissing of vervolging plaats moet hebben voor een daarbij te bepalen termijn uitstellen.

(...)

1 Titel naar artikel van M.S. Groenhuijsen en A.M. van Kalmthout in Delikt en Delinkwent 13 (1983), afl. 6